

บทที่ 2

หลักสูตรประถมศึกษา

ความหมายของหลักสูตร (Curriculum)

คำว่า “หลักสูตร” เป็นที่รู้จักกว้างขวางในวงการศึกษามาก ทั้งบุคคลในวงการศึกษานอกวงการศึกษาก็ได้มีผู้ให้นิยามของหลักสูตรไว้หลากหลายโดยอาจกล่าวสรุปความหมายของหลักสูตรได้ดังนี้

1. หลักสูตร คือ รายวิชาหรือเนื้อหาวิชาที่เรียน (Curriculum as Subjects and Subject Matter)
2. หลักสูตร คือ จุดหมายที่ผู้เรียนพึงบรรลุ (Curriculum as Objectives)
3. หลักสูตร คือ แผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้ หรือประสบการณ์ที่คาดหวังแก่นักเรียน (Curriculum as Plans)
4. หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทั้งปวงของผู้เรียนที่จัดโดยโรงเรียน (Curriculum as Learners' Experiences)
5. หลักสูตร คือ กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้กับผู้เรียน (Curriculum as Educational Activities)

1. หลักสูตร คือ รายวิชาหรือเนื้อหาวิชาที่เรียน (Curriculum as Subjects and Subject Matter)

หลักสูตรในความหมายนี้เป็นการมองว่าหลักสูตร คือ รายวิชาหรือเนื้อหาที่จัดเตรียมไว้ให้ผู้เรียนในระดับการศึกษาระดับใดระดับหนึ่งหรือสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง เช่น มองหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ว่าเป็นเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มทักษะ (ภาษาไทยและคณิตศาสตร์) กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ เป็นต้น

หลักสูตรในความหมายนี้ได้เป็นที่ยอมรับตั้งแต่ในอดีต และยังคงเข้าใจกันอยู่ในปัจจุบัน กู๊ด (Good, 1973, 157) ให้ความหมายของหลักสูตรในลักษณะนี้ว่า หลักสูตร คือ กลุ่มรายวิชาที่จัดไว้อย่างมีระบบ หรือลำดับวิชาที่บังคับสำหรับการจบการศึกษา หรือเพื่อรับประกาศนียบัตรในสาขาวิชาหลัก ๆ

2. หลักสูตร คือ จุดหมายที่ผู้เรียนพึงบรรลุ (Curriculum as Objectives)

นักการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรบางกลุ่มได้ใช้จุดหมายและจุดประสงค์ที่ผู้เรียนพึงบรรลุเป็นฐานในการวางแผนหลักสูตร ดังนั้น หลักสูตรในความหมายของกรณกลุ่มนี้จึงหมายถึงสิ่งที่นักเรียนต้องเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้บรรลุจุดหมายและจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ดังจะเห็นได้จากความหมายของหลักสูตรที่ ลาวาเทลลีและคณะ (Lavatelli and others, 1972, 1-2) ให้ไว้ว่า เป็นชุดของการเรียนและประสบการณ์สำหรับเด็กซึ่งโรงเรียนวางแผนไว้เพื่อให้เด็กบรรลุถึงจุดหมายของการศึกษา

จอห์นสัน (Johnson, 1970-1971, 25) เป็นนักการศึกษาอีกผู้หนึ่งที่ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเกี่ยวข้องไม่เฉพาะกับสิ่งที่นักเรียนจะต้องกระทำในสถานการณ์การเรียนรู้เท่านั้น แต่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เขาจะต้องเรียนรู้ (หรือสามารถทำได้) อันเป็นผลมาจากสิ่งที่เขากระทำด้วย หลักสูตร ได้แก่ สิ่งที่เป็นผลตามมาไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้น.....หลักสูตรเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความคาดหวังหรือความตั้งใจ และถ้าจะกล่าวให้เฉพาะลงไปอีกก็คือ มันเกี่ยวข้องกับผลการเรียนรู้ที่ตั้งใจเอาไว้ และมุ่งหวังจะให้บรรลุโดยผ่านทางการสอน นั่นคือ ผ่านทางประสบการณ์ที่จัดให้ ผ่านทางสิ่งที่เกิดขึ้นและสิ่งที่ผู้เรียนจะกระทำ

3. หลักสูตร คือ แผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้ หรือประสบการณ์ที่

คาดหวังแก่นักเรียน (Curriculum as Plans)

ความหมายของหลักสูตรในลักษณะแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่คาดหวังแก่นักเรียนนี้ จะเน้นแสดงเกี่ยวกับจุดหมายหรือวัตถุประสงค์ การออกแบบหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ (คือการสอน) และการประเมินผล เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติ โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และพฤติกรรมตามที่กำหนดในหลักสูตร แผนนี้ถูกสร้างขึ้นเพื่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งหรือกลุ่มบุคคลหนึ่ง ๆ โดยเฉพาะ นอกจากนี้หลักสูตรในลักษณะแผนนี้ยังอาจหมายถึง กลุ่มของ

แผนย่อยต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่คาดหวังด้วย นักการศึกษาที่ให้ความหมายของหลักสูตรตามแนวคิดนี้ได้แก่

เซเลอร์ และ อเล็กซานเดอร์ (Saylor & Alexander, 1974, 6) ได้กล่าวถึงความหมายหลักสูตรว่า เป็นแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้ให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือจุดหมายที่วางไว้โดยมีโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทาบา (Taba, 1962, 10-11) ที่กล่าวว่า หลักสูตร คือ แผนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยจุดประสงค์และจุดหมายเฉพาะ การเลือกและการจัดเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล

สุมิตร คุณากร (2523, 2) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการให้การศึกษเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะสอดคล้องกับความต้องการทางการศึกษาที่กำหนดไว้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2521, 1) กล่าวว่า หลักสูตรหมายถึง ข้อกำหนดด้วยจุดหมาย แนวทาง วิธีการและเนื้อหาสาระ ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และพฤติกรรมตามที่กำหนดในจุดมุ่งหมายของการศึกษา

ธำรง บัวศรี (2531, 6) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้

4. หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทั้งปวงของผู้เรียนที่จัดโดยโรงเรียน

(Curriculum as Learners' Experiences)

ความหมายของหลักสูตรในลักษณะประสบการณ์ทั้งปวงของผู้เรียนที่โรงเรียนจัดให้ นี้ ได้เกิดขึ้นในระยะใกล้ ๆ กับความหมายของหลักสูตรในลักษณะรายวิชาหรือเนื้อหาสาระ แคสเวล และ เคมป์เบล (Caswell, H.L. & Campbell, D.S., 1935, 69) ได้ยอมรับแนวความคิดของหลักสูตรในลักษณะนี้ จากการสังเกตที่พบว่าการสอนที่เน้นเนื้อหาวิชาในตำราเรียนไม่ประสบความสำเร็จ แคสเวล และ เคมป์เบล ได้เสนอแนวความคิด

เกี่ยวกับหลักสูตรนี้ในหนังสือ Curriculum Development ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1935 โดยให้ความหมายของหลักสูตรในโรงเรียนว่า เป็นหลักสูตรที่ประกอบด้วยประสบการณ์ทุกอย่างที่จัดให้แก่เด็ก โดยอยู่ในความดูแลและการสอนของครู ซึ่งในระยะต่อมาได้มีหนังสือพิมพ์เผยแพร่หลายเล่มใช้ความหมายของหลักสูตรในลักษณะนี้ นักการศึกษาที่มีแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของหลักสูตรว่าเป็นประสบการณ์ทั้งปวงของผู้เรียนที่จัดโดยโรงเรียน ได้แก่

นักลีย์และอีแวนส์ (Neagley and Evans, 1967, 2) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตร คือ ประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดเพื่อช่วยให้นักเรียนได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ตามความสามารถของนักเรียน

วิลเลอร์ (Wheeler, 1974, 11) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งโรงเรียนหรือสถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน

โครว์และโครว์ (Crow & Crow, 1980, 250) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรในลักษณะนี้แคบกว่าของวิลเลอร์ เขากล่าวว่า หลักสูตรเป็นประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับทั้งภายในและภายนอกของโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนมีการพัฒนาด้านร่างกาย สังคม ปัญญา และจิตใจ

ในปัจจุบัน นักการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรได้ให้ความสำคัญต่อความหมายของหลักสูตรในลักษณะการจัดประสบการณ์ต่าง ๆ แก่ผู้เรียนมากขึ้น บุคคลเหล่านี้เห็นว่าเด็กควรได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และปัญญา การเรียนการสอนควรจัดให้สนองความต้องการและความสนใจที่แตกต่างกันของเด็กแต่ละคน ดังนั้น ครูจึงควรสอนหรือจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้กระทำการเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ และมีการพัฒนาการตามที่ได้กำหนดไว้ มิใช่เน้นสอนตามเนื้อหาสาระในรายวิชา ต่าง ๆ

5. หลักสูตร คือ กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้กับผู้เรียน (Curriculum as Educational Activities)

ความหมายของหลักสูตรในลักษณะกิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้กับผู้เรียนนี้ จะมองหลักสูตรในแง่ของกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ประสบการณ์ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร นักการศึกษาที่ให้

ความหมายของหลักสูตรในลักษณะนี้ ได้แก่ เซฟเวอร์ และ เบอร์เลค (Shaver and Berlak, 1968, 9) ซึ่ง กล่าวว่า หลักสูตร คือ กิจกรรมที่ครูจัดให้นักเรียนได้เล่นเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ทรัมป์ และ มิลเลอร์ (Trump and Miller อ้างถึงใน สจัด อุทรานันท์, 2532, 12) กล่าวว่า หลักสูตร คือ กิจกรรมการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ ที่เตรียมการไว้ และจัดให้แก่ นักเรียนโดยโรงเรียนหรือระบบโรงเรียน

ลักษณะโดยทั่วไปของหลักสูตรประถมศึกษา

จากการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2503 เป็นหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 และเปลี่ยนแปลงเป็นหลักสูตรประถมศึกษาที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน คือ หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) นั้น อาจกล่าวได้ว่า ลักษณะโดยทั่วไปของหลักสูตรประถมศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีลักษณะกว้าง ๆ ดังนี้

1. เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นพัฒนาบุคคลในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ พัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ-อารมณ์ สังคมและสติปัญญา และเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต
2. การเรียนควรเป็นไปตามความสนใจของเด็กโดยมีครูเป็นผู้แนะนำ
3. การเรียนรู้โดยกระบวนการแก้ปัญหาฝึกให้เด็กรู้จักคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหา เป็น รู้จักค้นคว้าหาความรู้ สร้างความรู้ด้วยตนเองมากกว่าที่จะเรียนโดยการท่องจำ
4. บทบาทของครู คือ เป็นผู้คอยแนะนำ มีการเปลี่ยนบทบาทจากการที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher Centered) ไปสู่การเรียนรู้ที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง (Child Centered)
5. โรงเรียนควรจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับพัฒนาการทุก ๆ ด้านของเด็ก และให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นนั้น ๆ
6. เน้นการทำงานที่เป็นหมู่คณะ ให้เด็กได้ร่วมมือกันทำกิจกรรมต่าง ๆ
7. เน้นหลักประชาธิปไตย

ประเภทของหลักสูตรที่นำมาใช้ในระดับประถมศึกษา

หลักสูตรที่นำมาใช้ในระดับประถมศึกษา มี 2 ประเภท คือ

1. หลักสูตรแบบบูรณาการ (Integrated Curriculum)
2. หลักสูตรแบบกิจกรรม หรือประสบการณ์ (Activity or Experience Curriculum)

1. หลักสูตรแบบบูรณาการ (Integrated Curriculum)

หลักสูตรแบบนี้จะมีการผสมผสานเนื้อหาสาระของวิชาต่าง ๆ เข้ามารวมกันตามความเหมาะสม โดยไม่มีขอบเขตของวิชาต่าง ๆ แยก และมีการวางแผนการเรียนไว้อย่างกว้าง ๆ ในสิ่งที่เด็กจะได้ศึกษา ในการจัดเนื้อหาและกิจกรรมจะยึดความสำคัญของวิชาต่าง ๆ ผู้เรียน และสังคมเป็นหลัก

หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 เป็นหลักสูตรแบบบูรณาการและหลักสูตรประถมศึกษาฉบับปัจจุบัน คือ หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ก็เป็นหลักสูตรแบบบูรณาการด้วย

2. หลักสูตรแบบกิจกรรมหรือประสบการณ์ (Activity or Experience Curriculum)

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) เป็นผู้ริเริ่มหลักสูตรแบบนี้ขึ้นโดยเน้นความสนใจของเด็กเป็นหลักในการเรียนการสอน ถือว่าการเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ที่ได้มาจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (Direct Experience) และเรียนรู้จากการลงมือกระทำ (Learning by Doing) ซึ่งนำไปสู่วิธีสอนแบบนอกห้องเรียน (Outdoor Education)

หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีหลักการสำคัญดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2534, 1-4)

หลักการ

หลักสูตรประถมศึกษามีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน

2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียน ไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต

3. เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติโดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสพัฒนาหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการได้

จุดหมาย

การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตน ในฐานะพลเมืองที่ดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ทนต่อการเปลี่ยนแปลง มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำงานเป็น และครองชีวิตอย่างสงบสุข

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ คงสภาพอ่านออกเขียนได้และคิดคำนวณได้
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ธรรมชาติแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงของสังคม
3. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเองและครอบครัว
4. สามารถวิเคราะห์สาเหตุและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัวได้อย่างมีเหตุผลด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
5. มีความภูมิใจในความเป็นคนไทย มีนิสัยไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
6. มีนิสัยรักการอ่านและใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
7. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการทำงาน มีนิสัยรักการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
8. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในบ้านและชุมชน สามารถปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้านและชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมในชุมชนรอบ ๆ บ้าน

โครงสร้าง

มวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มี 5 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ประกอบด้วย ภาษาไทย และคณิตศาสตร์

กลุ่มที่ 2 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ว่าด้วยกระบวนการแก้ไขปัญหามองชีวิตและสังคม โดยเน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อความดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี

กลุ่มที่ 3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ว่าด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมนิสัย กำนินิยม เจตคติ และพฤติกรรม เพื่อนำไปสู่การมีบุคลิกภาพที่ดี

กลุ่มที่ 4 กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ว่าด้วยประสบการณ์ทั่วไปในการทำงาน และความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ

กลุ่มที่ 5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ว่าด้วยกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน

สำหรับกลุ่มประสบการณ์พิเศษในชั้น ป.5-6 โรงเรียนอาจเลือกจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะ ในกลุ่มประสบการณ์ทั้ง 4 หรือเลือกกิจกรรมอื่น ๆ ตามความสนใจของผู้เรียน เช่น ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ทั้งนี้อาจเลือกจัดหลาย ๆ กิจกรรมก็ได้

เวลาเรียน

ตลอดหลักสูตรประถมศึกษา ใช้เวลาเรียนประมาณ 6 ปี แต่แต่ละปีการศึกษาควรมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 40 สัปดาห์ ในหนึ่งสัปดาห์ต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 25 ชั่วโมง หรือ 75 คาบ ซึ่งกำหนดให้คาบละ 20 นาที ทั้งนี้เมื่อรวมแล้วต้องไม่ต่ำกว่า 200 วัน และไม่ต่ำกว่า 1,000 ชั่วโมง และสำหรับชั้น ป.5-6 นั้น ให้เพิ่มเวลาในการจัดกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียนในกลุ่มประสบการณ์พิเศษอีกไม่ต่ำกว่า 200 ชั่วโมง

อัตราเวลาเรียนของมวลประสบการณ์ทั้ง 5 กลุ่ม ในแต่ละระดับชั้น กำหนดไว้โดยประมาณ ดังนี้

หมวดประสบการณ์	อัตราเวลาเรียนโดยประมาณ					
	ป.1-2		ป.3-4		ป.5-6	
	ร้อยละ	คาบ/ปี	ร้อยละ	คาบ/ปี	ร้อยละ	คาบ/ปี
1. กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้	50	1,500	35	1,050	25	750
2. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต	15	450	20	600	25	750
3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย	25	750	25	750	20	600
4. กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ	10	300	20	600	30	900
รวม	100	3,000	100	3,000	100	3,000
5. กลุ่มประสบการณ์พิเศษ	-	-	-	-	-	600

หมายเหตุ เวลาเรียนคาบละ 20 นาที คิดเป็นชั่วโมงละ 3 คาบ

แนวดำเนินการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ ประสบความสำเร็จตามจุดหมายข้างต้น จึงกำหนดแนวดำเนินการไว้ ดังนี้

1. จัดการเรียนการสอนให้ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม
2. จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน และให้โอกาสเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเองตามความสามารถ
3. จัดการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงหรือบูรณาการ ทั้งภายในกลุ่มประสบการณ์และระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุด

4. จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และสร้างสรรค์ และกระบวนการกลุ่ม

5. จัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงให้มากที่สุด และเน้นให้เกิดความคิดรวบยอดในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ

6. จัดให้มีการศึกษา ติดตามและแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

7. ให้สอดคล้องการอบรมด้านจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

8. ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย

9. จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงของผู้เรียน

การวัดผล การประเมินผล และการติดตามผล

การวัดและการประเมินผล ตลอดจนการติดตามผลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และการจัดให้ผู้เรียนได้เรียนหรือเลื่อนชั้นระหว่างปีหรือปลายปี ตามความสามารถของผู้เรียนให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนทดสอบเป็นระยะ และหรือทดสอบเมื่อจบแต่ละบทเรียน ตามลักษณะการจัดประสบการณ์และเนื้อหาวิชา ทั้งนี้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียน

อนึ่ง สำหรับกลุ่มประสบการณ์พิเศษ จะไม่นำมาเป็นเกณฑ์การตัดสินผลการเรียน แต่เป็นการวัดผลและประเมินผลเพื่อดูความก้าวหน้าจากการทำกิจกรรม

การจัดหมวดประสบการณ์ต่าง ๆ

กลุ่มประสบการณ์ในหลักสูตรประถมศึกษา มี 5 กลุ่มประสบการณ์ คือ กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2534)

กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้

ประกอบด้วยกลุ่มทักษะฯ ภาษาไทย และกลุ่มทักษะฯ คณิตศาสตร์

ธรรมชาติของกลุ่มทักษะๆ มีลักษณะเป็นการฝึกทักษะซึ่งเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ การดำรงชีวิตทั้งในด้านการติดต่อสื่อสาร การคิดคำนวณ และการคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนการนำความรู้และประสบการณ์นำไปเรียนรู้ในกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ และแสวงหาความรู้ตามที่ต้องการ

กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ภาษาไทย

หลักสูตรประถมศึกษากำหนดให้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือการเรียนรู้แก่ผู้เรียน และการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เช่น การติดต่อสื่อสาร การเรียนรู้ในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ การแสวงหาความรู้ ความเพลิดเพลิน และการประกอบอาชีพ การเรียนการสอนภาษาไทยจึงมีความสำคัญแก่ผู้เรียน

ทักษะที่จำเป็นในการสอนภาษาไทย ได้แก่ การกระตุ้นให้เด็กคิด การใช้คำถาม การเล่าเรื่อง การบรรยาย อธิบาย แสดงความคิดเห็น การเล่านิทาน แต่งนิทาน สรุปความ ใช้เกมและเพลง / การแสดงบทบาทสมมติ การแบ่งกลุ่มระดมความคิด การค้นคว้ารายบุคคล และการทำงานกลุ่ม เป็นต้น

ความมุ่งหวังที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน

ภาษาไทยมีความสำคัญทั้งในฐานะที่เป็นภาษาประจำชาติ เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ การเรียนการสอนภาษาไทยมุ่งให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางภาษาทั้งในด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน ตามควรแก่วัย เห็นคุณค่าของภาษา สามารถใช้เป็นเครื่องมือสื่อความคิด ความเข้าใจ รักการอ่าน แสวงหาความรู้ และมีเหตุผล จึงต้องปลูกฝังให้มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีทักษะในการฟัง พูด อ่านและเขียน โดยมีความรู้ความเข้าใจหลักเกณฑ์อันเป็นพื้นฐานของการเรียนภาษา
2. สามารถใช้ภาษาติดต่อสื่อสาร ทั้งการรับรู้และถ่ายทอดความรู้ต่อนักคิดอย่างมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล
3. สามารถใช้ภาษาได้ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล ตลอดจนสามารถใช้ภาษาในเชิงสร้างสรรค์ได้

4. มีนิสัยรักการอ่าน รู้จักเลือกหนังสืออ่านและใช้เวลาว่างในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากหนังสือ สื่อมวลชน และแหล่งความรู้อื่น ๆ

5. สามารถใช้ประสบการณ์จากการเรียนภาษาไทยมาช่วยในการคิดตัดสินใจ แก้ปัญหาและวินิจฉัยเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล

6. มีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ถูกต้องต่อการเรียนภาษาไทยและวรรณคดีทั้งในด้านวัฒนธรรมประจำชาติ และการส่งเสริมความงอกงามในชีวิต

กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้คณิตศาสตร์

หลักสูตรคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา ประกอบด้วยพื้นฐานทางคำนวณ พีชคณิต การวัด เรขาคณิต และสถิติ การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในระดับนี้เน้นในด้านการพัฒนาความคิด ความเข้าใจ โดยใช้กิจกรรมของจริงหรืออุปกรณ์ ทั้งนี้การจัดประสบการณ์ในการเรียนการสอน ควรคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ความมุ่งหวังที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน

หลักสูตรคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการคิด การคำนวณ สามารถนำคณิตศาสตร์ไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ จึงต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังนี้

1. มีความรู้ ความเข้าใจ ในคณิตศาสตร์พื้นฐานและมีทักษะในการคิดคำนวณ
2. รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและแสดงความคิดออกมาอย่างมีระเบียบ ชัดเจน และรัดกุม
3. รู้คุณค่าของคณิตศาสตร์และมีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์
4. สามารถนำประสบการณ์ทางด้านความรู้ ความคิด และทักษะที่ได้จากการเรียนคณิตศาสตร์ไปใช้ในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และใช้ในชีวิตประจำวัน

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

เป็นกลุ่มที่วัดด้วยความรู้ด้านต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตของสังคมมนุษย์ ทางด้านสุขภาพอนามัย ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม การเมือง การปกครอง พระพุทธศาสนา หลักธรรมคำสอน วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ความสัมพันธ์ของประเทศในระดับภูมิภาคและโลก วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้ จะเป็นสิ่งที่ช่วยแก้ปัญหาของชีวิตและสังคม เพื่อให้คนมีความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตที่ดี

เรื่องของพระพุทธศาสนากำหนดให้เรียนพุทธประวัติ หลักธรรมคำสอน พุทธภาษิต ประเพณีของชาวพุทธ และสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา สำหรับเรื่องหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา มีหลายเรื่องที่สอดคล้องกับจริยธรรมในกลุ่ม สร้างเสริมลักษณะนิสัยซึ่งสามารถนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้พร้อมกันได้

ความมุ่งหวังที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน

การจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตต้องจัดเป็นมวลประสบการณ์พื้นฐานที่จำเป็น และสามารถเกื้อกูลให้ผู้เรียนเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตตนเอง เข้าใจธรรมชาติที่อยู่แวดล้อมคนทั้งทางสังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างตนเองและสิ่งแวดล้อม มีความคิด สติปัญญา ค่านิยม สามารถดำรงชีวิตแก้ปัญหา พัฒนา และปรับปรุงชีวิตตนเอง ครอบครัวและสิ่งแวดล้อมสู่จุดหมายอันชอบธรรม

เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมในด้านอนามัย ประชากร การเมือง การปกครอง ศาสนา วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงสภาพ ปัญหา กระบวนการแก้ปัญหา และสามารถนำประสบการณ์เหล่านี้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต จึงต้องปลูกฝังให้มีคุณลักษณะดังนี้

1. มีความเข้าใจพื้นฐานและปฏิบัติตนได้ถูกต้องในด้านสุขภาพอนามัยทางร่างกาย และจิตใจทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม

2. มีความรู้และทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับสังคมและธรรมชาติ มีนิสัยใฝ่หาความรู้ อยู่เสมอ

3. สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

4. มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สามารถนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

5. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

6. มีความเข้าใจ เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมี

พระมหากษัตริย์เป็นประมุข

7. เข้าใจหลักของการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยตระหนักในหน้าที่ ความรับผิดชอบ ปฏิบัติในขอบเขตแห่งสิทธิเสรีภาพ

8. มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และความเป็นเอกราชของชาติ เทอศุนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มีค่านิยมเป็นแกนกลาง มวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดให้ จึงมุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ดี ที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในจุดหมายของหลักสูตร มวลประสบการณ์ที่จะสร้างเสริมและพัฒนาค่านิยมให้แก่ผู้เรียน ได้แก่

- **จริยศึกษา** กำหนดให้เรียนคุณธรรมต่าง ๆ และหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาบางส่วนที่สอดคล้องกัน โดยจัดให้มีลักษณะเป็นรูปแบบของการฝึกปฏิบัติ

- **ศิลปศึกษา** กำหนดให้เรียนกิจกรรมการวาดภาพระบายสี การปั้น การแกะสลัก การออกแบบ เพื่อนำไปสร้างเสริมลักษณะนิสัยให้แก่ผู้เรียน

- **พลศึกษา** ประกอบไปด้วยกิจกรรมเน้นจังหวะ เกมเบ็ดเตล็ด กีฬา บิดหุ่นขั้นพื้นฐาน และนันทนาการ กำหนดให้เลือกเรียนกีฬานิตใดชนิดหนึ่งได้ตามต้องการตามสภาพของท้องถิ่น

- **ดนตรีและนาฏศิลป์** ประกอบไปด้วยกิจกรรมเน้นจังหวะ กิจกรรมเน้นการฟังและการร้องเพลง กิจกรรมนาฏศิลป์ โดยกำหนดให้กิจกรรมเน้นจังหวะเป็นกิจกรรมที่สำคัญสำหรับระดับประถมศึกษา

● **กิจกรรมสร้างนิสัย** เป็นกิจกรรมที่เน้นความมีระเบียบวินัย พัฒนาสุขภาพกาย และใจของผู้เรียน กำหนดให้เรียนลูกเสือ-เนตรนารี ขวาทาชาด ผู้นำเพื่อประโยชน์ โดยเลือกกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งในกิจกรรมดังกล่าว

กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มุ่งให้ผู้เรียนทำงานเป็น มีนิสัยรักการทำงานและรู้จักปรับปรุงงานอยู่เสมอ กำหนดให้เรียนทั้งงานบังคับและงานเลือก งานบังคับ คือ งานบ้านและงานเกษตร ส่วนงานเลือก ได้แก่ งานประดิษฐ์และงานช่างกับงานอื่น ๆ

ความมุ่งหวังที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน

หลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ มุ่งสอนให้นักเรียนมีคุณสมบัติที่สำคัญอย่างน้อย 3 อย่าง คือ

1. มีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เบื้องต้นเกี่ยวกับการทำงานในชีวิตประจำวัน และงานที่เป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพ

1.1 ทักษะในการใช้มือและเครื่องมือทำงาน โดยเริ่มจากลำดับขั้นตอนของการสังเกต ทำตามแบบ ทำเองโดยไม่มีแบบ และทำเองโดยอัตโนมัติ

1.2 ทักษะกระบวนการในการทำงาน หมายถึง รู้จักวิเคราะห์งานและวางแผนในการทำงาน ปฏิบัติตามแผนและประเมินผลการทำงาน

1.3 ทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

2. มีนิสัยรักการทำงานและรู้จักพึ่งตนเอง

3. มีความคิดสร้างสรรค์ มีการปรับปรุงงานและกระบวนการทำงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

กลุ่มประสบการณ์พิเศษ

หลักสูตรกลุ่มประสบการณ์พิเศษเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่ว่าด้วยกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน จัดให้เรียนเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 โดยกำหนดอัตราเวลาเรียนไว้ 200 ชั่วโมง หรือ 600 คาบต่อปี ซึ่งเป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้โรงเรียนสามารถจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับความสนใจ ความต้องการของผู้เรียนหรือท้องถิ่น ฉะนั้นหลักสูตรกลุ่มประสบการณ์พิเศษจึงประกอบด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย โดยโรงเรียนอาจ

เสริมสร้างความรู้และทักษะในกลุ่มประสบการณ์ทั้ง 4 หรือเลือกกิจกรรมอื่น ๆ ตามความสนใจของผู้เรียน เช่น ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน หรืออาจเลือกจัดหลายกิจกรรมก็ได้

ความมุ่งหวังที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน

การจัดการเรียนการสอนในกลุ่มประสบการณ์พิเศษ มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ ทักษะ และการจัดการตามความสนใจ ความถนัด และความต้องการของผู้เรียนหรือท้องถิ่น อนึ่ง ผู้เรียนที่ไม่มุ่งหวังที่จะเรียนต่อในระดับสูงขึ้น อาจเลือกเรียนวิชาชีพที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตเพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพต่อไป หรืออาจเลือกเรียนวิชาที่จะไปเสริมการประกอบอาชีพของผู้ปกครองที่ทำอยู่แล้วก็ได้ สำหรับผู้เรียนที่ตั้งใจว่าจะเรียนต่อไปในระดับสูงขึ้นไปก็สามารถเลือกเรียนวิชาที่ตนสนใจเพื่อฝึกฝนให้มีความรู้และทักษะเพิ่มขึ้น หรือเลือกเรียนวิชาที่ตนยังไม่ค่อยเข้าใจ หรือมีทักษะไม่เพียงพอเพื่อซ่อมเสริมในส่วนที่ขาดให้ครบถ้วนยิ่งขึ้นก็ได้

การนำมวลประสบการณ์ต่าง ๆ เข้าไปสู่ห้องเรียน ควรจัดให้มีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ให้มากที่สุด โดยทำการกำหนดการสอน ตารางสอนให้มีเรื่องต่าง ๆ สัมพันธ์กัน และสอดคล้องกับคุณธรรมต่าง ๆ ในกิจกรรมของทุกกลุ่มประสบการณ์ เพื่อฝึกให้ผู้เรียนได้พัฒนาลักษณะนิสัยอันดีงามควบคู่ไปด้วย

โครงสร้างหลักสูตร

โครงสร้างหลักสูตรประถมศึกษาปีที่ 5 โครงสร้างด้วยกัน คือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2534)

โครงสร้างหลักสูตรภาษาไทย

หลักสูตรภาษาไทยได้กำหนดโครงสร้างเนื้อหาและกิจกรรมตามทักษะทั้ง 4 คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นเนื้อหาและกิจกรรมของแต่ละทักษะอย่างชัดเจน ส่วนในการสอนภาษานั้นควรสอนทักษะทั้ง 4 ให้สัมพันธ์กัน ดังนั้น การทำแผนการสอนเพื่อนำไปใช้ในห้องเรียนจึงต้องให้นักเรียนฝึกทักษะทั้ง 4 อย่างผสมผสานสัมพันธ์ต่อเนื่องไปพร้อม ๆ กัน

แผนภูมิที่ 1

โครงสร้างหลักสูตรคณิตศาสตร์

เนื้อหาของหลักสูตรคณิตศาสตร์มีโครงสร้างอันประกอบด้วยพื้นฐานในด้านต่าง ๆ 5 พื้นฐาน คือ

2.1 พื้นฐานทางจำนวน เป็นพื้นฐานที่มีขอบข่ายเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องจำนวนนับ เศษส่วน ทศนิยม เป็นต้น

2.2 พื้นฐานทางพีชคณิต เป็นพื้นฐานที่มีขอบข่ายเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพื้นฐานทางจำนวน เช่น สมการ

2.3 พื้นฐานทางกรวัด เป็นพื้นฐานที่มีขอบข่ายเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องการวัด ความยาว การชั่ง การตวง การหาพื้นที่ การหาปริมาตร ทิศ แผนผัง เวลา วัน เดือน ปี และเงิน เป็นต้น

2.4 พื้นฐานทางเรขาคณิต เป็นพื้นฐานที่มีขอบข่ายเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องรูปเรขาคณิต

2.5 พื้นฐานทางสถิติ เป็นพื้นฐานที่มีขอบข่ายเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบแผนภูมิและกราฟ

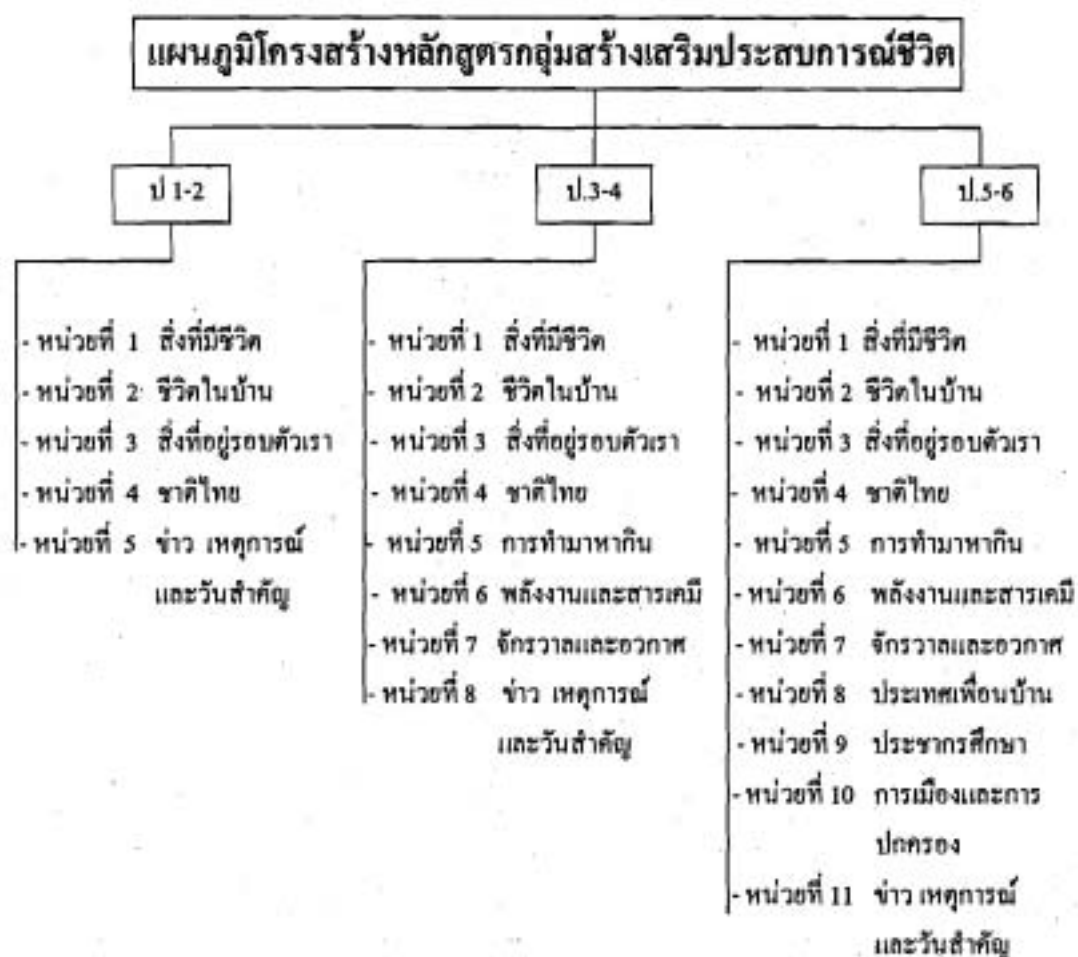
แผนภูมิที่ 2

โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

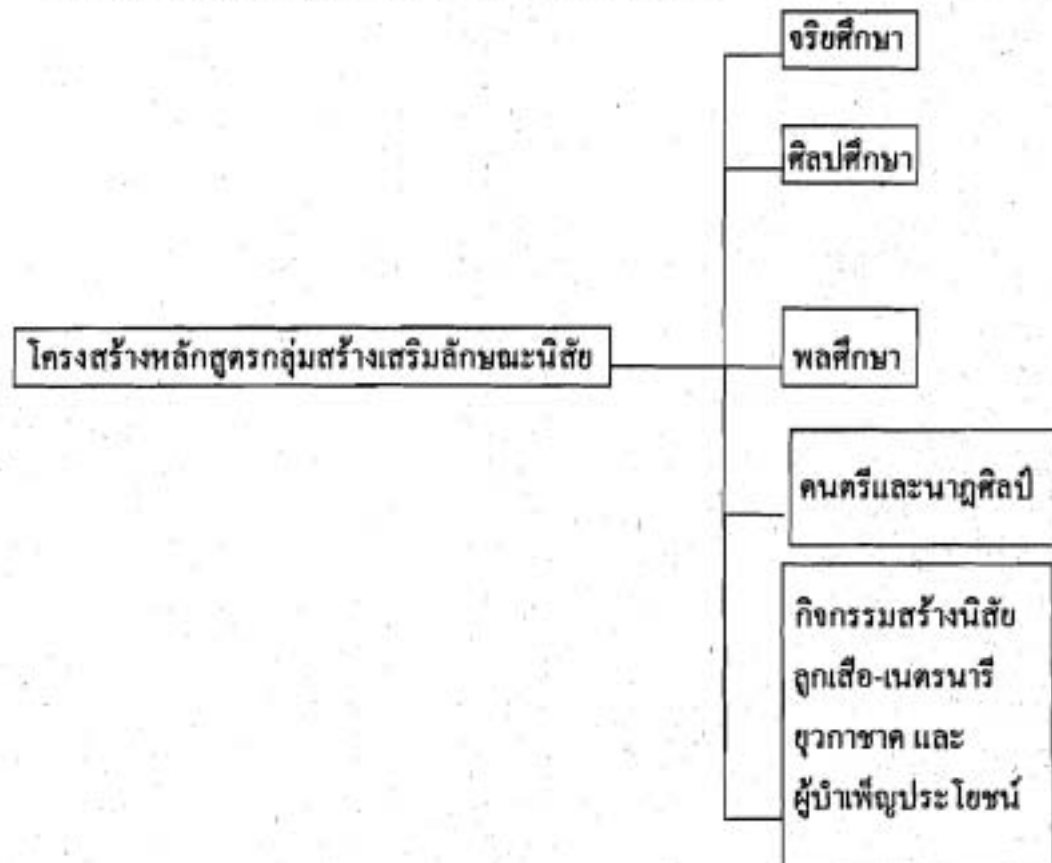
หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมีโครงสร้าง ดังนี้

แผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 4 โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยมีโครงสร้าง ดังนี้

โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (ต่อ)

หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ป.1-2 มีลักษณะเป็นหน่วยบูรณาการ
6 หน่วย และกิจกรรมสร้างนิสัย (ลูกเสือ-เนตรนารี ขวกาชาด และผู้นำเพื่อประโยชน์)

แผนภูมิที่ 5 แผนภูมิโครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ป.1-2

หน่วยที่ 1 มั่นใจในการเคลื่อนไหว

หน่วยที่ 2 ใฝ่รู้ใฝ่เรียน

หน่วยที่ 3 สนุกกับจินตนาการ

หน่วยที่ 4 พัฒนาความสามารถของตนเอง

หน่วยที่ 5 กรอบครัวดีมีสุข

หน่วยที่ 6 โรงเรียนดีมีวินัย

และ

กิจกรรมสร้างนิสัย

ลูกเสือ-เนตรนารี ขวกาชาด

ผู้นำเพื่อประโยชน์

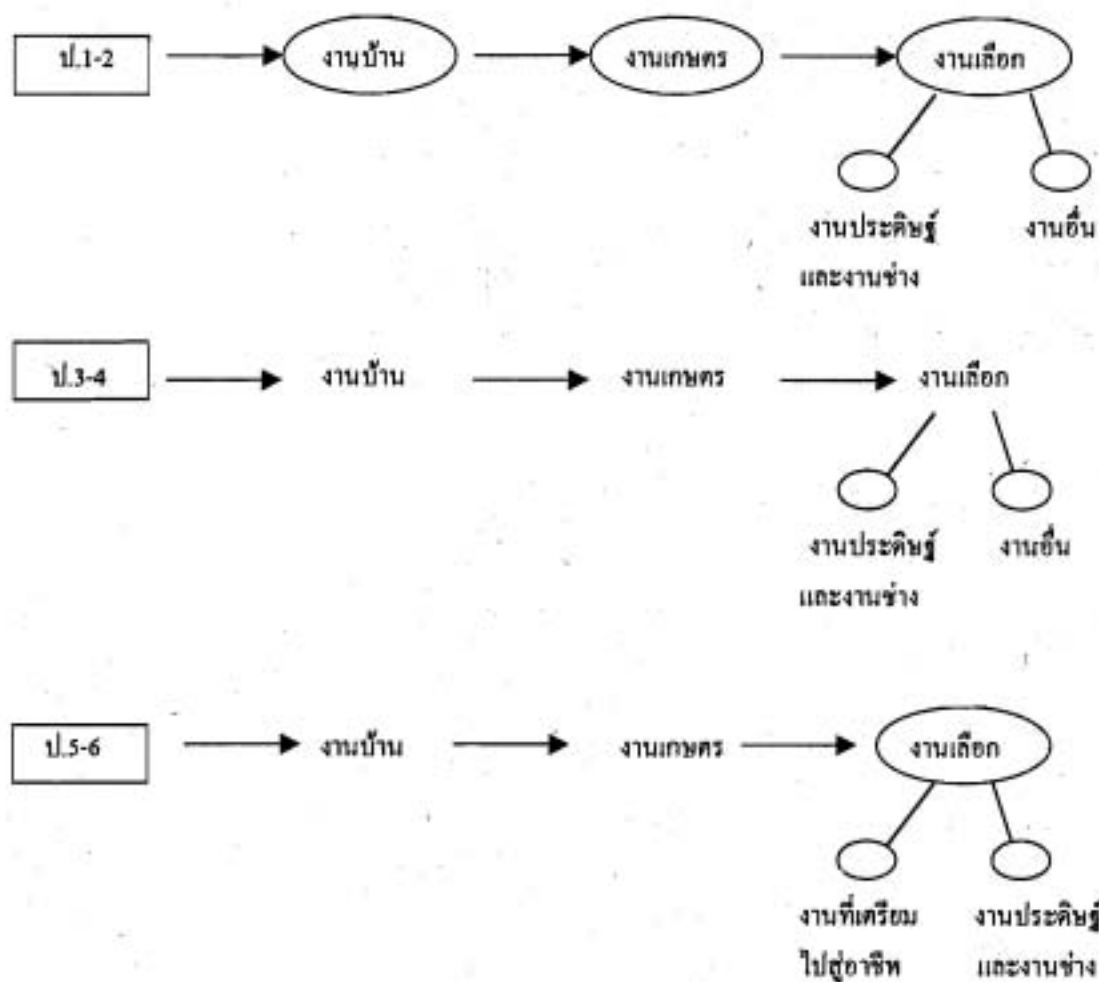
แผนภูมิที่ 6 แผนภูมิโครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ป.3-4

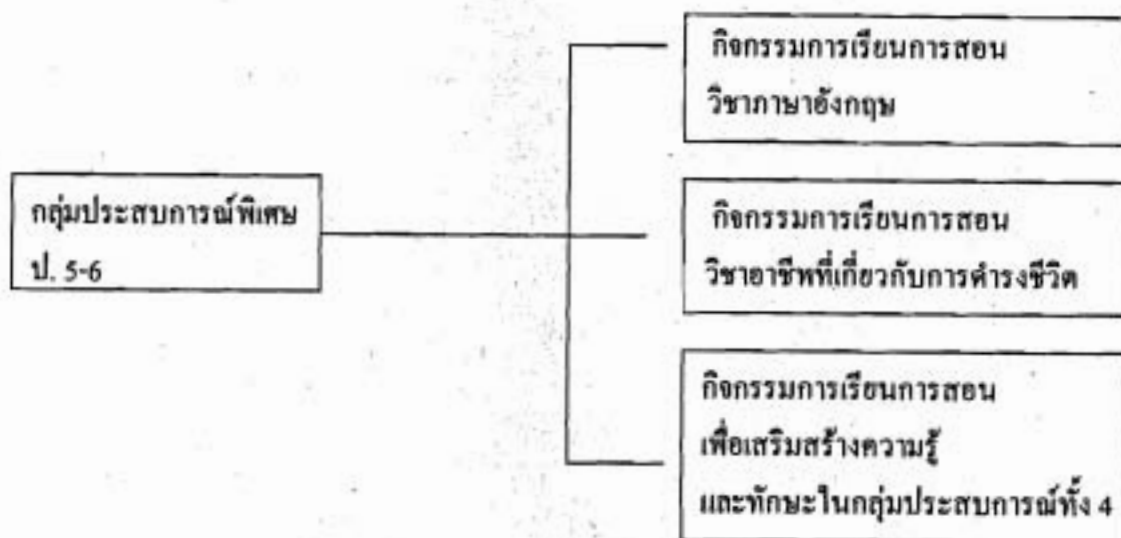
แผนภูมิที่ 7 แผนภูมิโครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ป.5-6

แผนภูมิที่ 8 แผนภูมิโครงสร้างหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

แผนภูมิที่ 9 โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มประสบการณ์พิเศษ

ความคาดหวังของหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีความคาดหวังให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์กับสังคมตามบทบาทหน้าที่ของตน ในการนี้จะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. การพัฒนาคน ได้แก่ มีความรู้พื้นฐาน มีสุขภาพกายใจสมบูรณ์ แก้ปัญหาเป็น เสียสละ และมุ่งพัฒนา
2. การพัฒนาอาชีพ ได้แก่ การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักการทำงานและทำงานเป็น
3. การพัฒนาสังคม ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ของตนต่อบ้าน ชุมชน ประเทศ และโลก

รายละเอียดของเป้าหมายและคุณลักษณะของผู้เรียนปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แนวความคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร: การศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตที่ทำประโยชน์ต่อสังคม

คุณลักษณะของผู้เรียน	เป้าหมายแต่ละระดับการศึกษา			คุณลักษณะของพลเมือง
	ประถมศึกษา: พัฒนาและให้การเปลี่ยน-แปลงของสังคม	มัธยมศึกษาตอนต้น: แสวงหาแนวทางการเหมาะสมกับคนในการทำประโยชน์ให้สังคม	มัธยมศึกษาตอนปลาย: ลงมือทำประโยชน์ให้สังคมตามความสามารถของคน	
1. พัฒนาค่านิยม				
1.1 มีความรู้พื้นฐาน	อ่านออก เขียนได้ คำนวณได้ เข้าใจธรรมชาติ	ความรู้และทักษะในวิชาสามัญ เข้าใจและคิดค้นความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการต่าง ๆ	มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญเฉพาะด้านและรอบรู้ทันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี	เป็นสมาชิกที่ดีของมนุษยชาติ
1.2 มีสุขภาพกายใจสมบูรณ์	บำรุงรักษาสุขภาพตนเองมีส่วนร่วม	เตรียมสร้างสุขภาพตนเองมีส่วนร่วมและชุมชน	ส่งเสริมการบริการตนเองและชุมชนและสภาพ	
1.3 แก้ปัญหาเป็น	วิเคราะห์เหตุผลและเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาของตนเองและครอบครัว	เสนอทางเลือกหลากหลายในการแก้ปัญหาของชุมชนได้	วางแผนปฏิบัติงานเพื่อแก้ปัญหาของสังคมได้	
1.4 เสียสละ	ไม่เอาเปรียบผู้อื่น	ช่วยเหลือผู้อื่น	ช่วยเหลือทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน	
1.5 มีจิตสำนึก	รักการอ่านและแสวงหาความรู้อยู่เสมอ	ปรับปรุงการปฏิบัติงานอยู่เสมอ	ใช้แนวทางและวิธีการใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ	
2. พัฒนาอาชีพ	ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักการทำงาน และทำงานเป็น	ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักการทำงาน และกระบวนการจัดการ	ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพสุจริต เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพและจัดการได้	เป็นสมาชิกที่ดีของวงการอาชีพ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

คุณลักษณะของผู้เรียน	เป้าหมายแต่ละระดับการศึกษา			คุณลักษณะของ พลเมือง
	ประถมศึกษา: พัฒนาและรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคม	มัธยมศึกษาตอนต้น: เสริมสร้างแนวทางที่เหมาะสมกับคนในกาสรที่ประโชยน์ให้สังคม	มัธยมศึกษาตอนปลาย: รมมือทำประโยชน์ให้สังคมตามความสามารถของตน	
3. พัฒนาลักษณะ ปฏิบัติหน้าที่ของคนต่อบ้าน ชุมชน ประเทศ และโลก	ใช้โอกาสสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่บ้าน สามารถปฏิบัติตามที่ดีบทบาทหน้าที่ ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้าน ตลอดจนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมในชุมชน รอบ ๆ บ้าน	เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนะทางพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ของประเทศ	เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในประเทศและโลก มุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศและเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสังคมตามบทบาทหน้าที่ของตน ตลอดจนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ของประเทศ	เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ (2534, 2). คู่มือหลักสูตรประถมศึกษา 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533)

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา

จุดเน้นของหลักสูตร

เพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะตามความคาดหวังของหลักสูตร ในการจัดการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงจุดเน้นต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2534, 3-4)

1. จัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการ

การสอนโดยเน้นกระบวนการ คือ การสอนที่เป็นขั้นตอนตามลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ โดยให้นักเรียนเป็นผู้ทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เอง และเกิดทักษะในกระบวนการต่าง ๆ เพื่อที่จะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต กระบวนการต่าง ๆ ที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้น เช่น กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการฝึกทักษะ กระบวนการจัดการ และกระบวนการกลุ่ม เป็นต้น

เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ทักษะ และกระบวนการต่าง ๆ ดังกล่าว ครูจำเป็นต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนมาเป็นการสอนที่ฝึกให้ผู้เรียนมีนิสัยในการใช้ ทักษะกระบวนการ ในการแสดงออกทุก ๆ ด้าน กระบวนการดังกล่าวมี 9 ขั้นตอน ดังนี้

1. ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น
2. คิดวิเคราะห์วิจารณ์
3. สร้างทางเลือกอย่างหลากหลาย
4. ประเมินและเลือกทางเลือก
5. กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ
6. ปฏิบัติด้วยความซื่อสัตย์
7. ประเมินผลระหว่างปฏิบัติ
8. ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ
9. ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภูมิใจ

ในการจัดการเรียนการสอนอาจจัดให้ครบทั้ง 9 ขั้นตอน หรือปรับให้เหมาะสมตามลักษณะของจุดประสงค์ของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ได้

2. การส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรต้องคำนึงถึงความหลากหลายของท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างกันทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น หลักสูตรฉบับนี้จึงเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นจัดทำรายละเอียดในส่วนที่เป็นของท้องถิ่นได้ตามเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้จากท้องถิ่นของตนและเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและความผูกพันกับท้องถิ่นของตนเองด้วย

3. จัดการเรียนรู้การสอนตามแนวดำเนินการ

หลักสูตรฉบับนี้ได้มีการกำหนดแนวดำเนินการเพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางที่จะจัดการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จตามจุดหมาย โดยมีจุดเน้น 2 ประการ คือ

1. จัดการเรียนรู้โดยเน้นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียนให้มากที่สุด
2. จัดการเรียนรู้ให้อึดหยุ่นได้ตามเงื่อนไขและสภาพความต้องการของท้องถิ่น ฯลฯ

ความสำคัญของหลักสูตรต่อการสอน

หลักสูตรเป็นแม่บทสำคัญต่อการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกสาขาวิชา หลักสูตรจะระบุสิ่งที่คาดหวังให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนและแนวทางในการจัดให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนพิมพ์เขียวของแปลนบ้าน รูปแบบของบ้านในพิมพ์เขียวจะเป็นภาพรวมของสิ่งที่เรามุ่งหวังหรือจุดหมายปลายทาง (the ends) ของสิ่งที่เราต้องการ ส่วนการสอนเป็นกระบวนการหรือวิธีการ (the means) ที่ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้และเนื้อหาวิชาซึ่งจะทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายหรือจุดประสงค์ตามที่หลักสูตรได้ระบุไว้ ครูต้องอาศัยหลักสูตรเพื่อช่วยในการสอนโดยศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจ แล้วนำไปเป็นภาคปฏิบัติหรือการสอน เป็นขั้นนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้ตามที่คาดหวัง

สุมิตร คุณากร (2523) กล่าวว่า การนำเอาหลักสูตรไปใช้เป็นกระบวนการที่ทำให้หลักสูตรกลายเป็นภาคปฏิบัติ การนำหลักสูตรไปใช้รวมถึงกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง แต่

กิจกรรมที่สำคัญที่สุดคือ การสอน จึงกล่าวได้ว่า การสอนเป็นหัวใจของการนำเอาหลักสูตรไปใช้ หลักสูตรและการสอนจึงเป็นสิ่งที่คู่กันและสัมพันธ์กัน หลักสูตรจะได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นหลังจากที่มีการสอนและประเมินผลแล้ว ซึ่งจะมีผลย้อนกลับ (feed back) มายังกิจกรรมการสอนอีก กระบวนการในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นนี้ตลอดไป